

Vasárnapi krónika - Csáth Géza: Éjszakai esztétizálás

2014 január 19. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Csáth Géza

Csáth Géza, eredeti nevén *Brenner József* ([Szabadka, 1887. február 13.](#) – [Kelebia](#) és Szabadka közelében, [1919. szeptember 11.](#)^[1]) [magyar](#) író, orvos, zenekritikus. [Kosztolányi Dezső](#) unokatestvére. Csáth [1910. április 10-én](#), hajnali fél hatkor használt először [morfiumot](#), amire ettől kezdve tudatosan rászokott, mert érdekelte annak

tudatmódosító hatása. Először azért nyúlt a szerhez, mert – tévesen – tüdőbajt diagnosztizáltak nála. Morfinista szenvedélyét azonban csak rövid ideig sikerült kordában tartania. A morfium hatása alatt szerzett élményei irodalmi művein erősen érződnek, melyekben az ideggyógyászat akkori eredményeit is felhasználta, orvosi megfigyeléseinek irodalmi keretet adott. 1911-ben jelent meg a *Délutáni álmok* című elbeszéléskötete, amelyben többek között ezen tapasztalatokat dolgozta fel. Csáth 1910-től különböző fürdőhelyeken volt orvos. Ekkoriban sok műve született, a munka mellett maradt ideje az írásra is. 1912-ben belépett a Martinovics szabadkéményes páholyba. 1913-ban vette feleségül Jónás Olgát, akitől 1918-ban lánya született. 1914-től katonai orvosi szolgálatra hívták be, de a fronton teljesen elvesztette uralmát szenvedélybetegsége felett, napi adagjai folyamatosan nőttek. Rossz idegállapota miatt gyakran szabadságolták, majd 1917-ben végleg leszerelték. A leszokást elősegítendő falusi orvos lett Földesen, majd Regécén, de a gondok csak fokozódtak. Környezetével megromlott a kapcsolata, fokozódott paranoiája. 1919-ben már a bajai elmeosztályon ápolták. Miután megszökött, lelőtte feleségét, és öngyilkosságot próbált meg elkövetni. A sikertelen kísérlet után a szabadkai Mária Valéria Közkórházban ápolták. Újabb szökése után a szerb demarkációs vonalnál 1919. szeptember 11-én feltartóztatták. Nem sokkal később pantopon-túladagolásban meghalt.

Egy Tristan előadás után az Opera előtt összeakadtam Petőfivel, a zeneakadémikussal. Menekülni akartam, de megfogott. - Jó estét! Ma tizedszer hallottam. Unalmas volt.

- Minek hallgat meg tízszer egy Wagner operát. Ez csak ifjú, nem zenei alapokon álló filozófusoknak, fiatal konzervatóriumi lányoknak, íróknak és festőknek való. Muzsikusként, amilyen maga is - nem szabad ilyet csinálni.

- Igaza van. Untam magam. Pedig - az instrumentációra és mindenre végig persze tudtam figyelni. De semmi, semmi új dolog nem jött. És végig csak vártam.

- Hogy a hátán a hideg szaladgáljon; most azonban kezdi észre venni, hogy a tágitott nona- és alterált szeptimakkordok idővel elvesztik föltétlen érdekességüket.

- Látja, igaza van. Éppen erre gondoltam.

- Hát most mondok magának valamit. Azt mondom, hogy a muzsikusként ne hallgasson muzsikát, hanem muzsikáljon. Wagner pedig nem muzsikusként írt, hanem finomlelkű laikusoknak egyéni de mindemellett népszerű modorban. Aki ezt a muzsikát hallgatja, semmivel sem élvez kevésbé mint aki személyesen játssza. Ilyen muzsika miatt pedig hangszerek tanulásának nincsen célja. Például ha Wagnert hallok, az a legfontosabb nekem, hogy bizonyos távolságból jól figyeljem a zenekart, de Beethovennél, Mozartnál mindig vágyom rá, hogy bár bent játszhatnám a zenekarban a hegedőt, a brácsát vagy a csellót. Maga nem volt még így?

- Nem, de azt hiszem, hogy a disztinkció általánosítható.

- Én például most már éppen ezért ritkán hallgatok muzsikát, hanem inkább otthon zongorázom, vagy olykor kvartett-kompanyiában hegedülök. Egy Beethoven vonósnégyesben például játék közben sok olyan dologra jutok rá, ami a legjobb előadásban is - ha csak hallgatom - többé-kevésbé rejtve marad előttem. Próbálja csak valaki végigjátszani a Trisztant egymás után mint hegedős, nagybőgős, klarinétos, dobos és kürtös, bizony mondom magának, így zsugorodik előtte Wagner művészet.

- Ez, ez!

- Fogadok például, hogy magának mint szakembernek egy Wagner-partitúra szemlélése nem szerez annyi örömet, mint például egy Mozart-vonósnégyes vezérfüzetének tanulmányozása.

- Nono, még annyira nem vagyok. Mozart még mindig sokkal kevésbé érdekel. És untat is. Pedig jól olvasok partitúrákat.

- Nem baj öregem, majd fogja még érdekelni.

- Talán azért van ez, mert gyermekkoromban kevés klasszikus muzsikát hallottam.

- Nem muzikális a családja?

- Nem, abszolúte nem.

- Látja, mikor én Pestre kerültem, azt hittem, hogy Beethoven szonátái után Bach Wohltemperiertes klavierja után is, amiket az apám zongorajátékából ismertem meg el?ször, nagy zenei szenzációkban lesz részem. Most mondok valamit. Nyolc éves voltam, amikor el?ször megéreztem a sonata patetique nagyságát és attól kezdve tegnapig, amikor utoljára játszottam, mindig találtam benne valami újat. A negyedik Tannhäuser el?adás azonban már csalódást hozott. És utólag beláttam, hogy minden zenei meglepetés, amit itt az opera és a hangversenytermek adtak nekem, jelent?ségben jóval csekélyebb volt, mint gimnazista korom otthoni zene-estélyei és délutánjai.

- Csakhogy ez nincs ám így mindenkinél.

- Persze, hogy nincs. Hiszen nem is volna rendjén. A muzsika összes bel? lehet?ségeit már megtalálták Bach, Mozart, Beethoven. A küls? lehet?ségeket, a hangzás rafinériáit viszont Wagner kezdte kutatni meglep? eredménnyel. Minimum egy század fogja folytatni a munkáját. Maga például - fogadok - nem fog egyhamar zongoraszonátát szerkeszteni. Hanem operalibrettó után néz.

- Igen, operát akarok írni.

- Egyrészt?, mert operairás mellett a zeneszerz? nagyobb valószínűséggel menekülhet az éhhaláltól, másrészt mert Wagner óta még nem múlt el száz év. Ez azonban nem baj, mert szerencsére a házi muzsika szükségleteit jól ellátták a nagyfej? öregek: Mozarték, Beethovenék.

I. ÉVFOLYAM 1908 JANUAR 1 1. SZÁM

NYUGAT

A "FIGYELŐ" UJ FOLYAMA
FŐSZERKESZTŐ: IGNOTUS
SZERKESZTŐK: FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ

Ignotus: Kelet népe. — Elek Artur: Arturo Graf. — Jób Dániel: Hajnali madarak (novella). — Lengyel Géza: Türlatok és kép-raktárak. — Ady Endre: A magyar Pimodan. — Szini Gyula: A mese „alkonya”. — Révész Béla: A völgyben (novella). — Szász Zoltán: Sully Prudhomme. — Ady Endre, Kemény Simon, Ignotus: Versek. — Greiner Jenő: A modern banküzletről.

Figyele: Szini Gyula: Trilíbi (Fenyő Miksa); Szabolcska Mihály: A magam ösvényén (Gellért Oszkár); Kosztolányi Dezső: Négy fal között (Fröhlichné Kaffka Margit); Arany János egy kiadatlan levele (Fenyő Miksa); Amatőrök. Téli kiállítás (Lengyel Géza). A Vigszínházról (Bródy Miksa); „A dáda“ (Ignotus) Éjszakai aesthetizálás (Csáth Géza). Gondolatok (Gellért Oszkár). A címlapon reprodukált érem Beck Ö. Fülöp műve.

ELŐFIZETÉSI
ÁRA
EGY ÉVRE
20 KORONA
FÉL ÉVRE
10 KORONA

EGYES SZÁM
ÁRA
1 KORONA
MEGJELENIK
MINDEN HÓ
1-ÉN ÉS 15-ÉN

Kiadóhivatal: II., Tudor-utca 6.

- És maga szerint nincs is szükség több házi muzsikára?

- Nem, mert ha szükség volna, akkor a kiadók jól fizetnék. S ha jól fizetnék, akkor a zeneszerzők is házi muzsikát komponálnának. Maga például azon törné a fejét, hogy a témákat hogyan vezesse át durchführungba, amint derék mestere: Koessler ezt megkívánja és nem nyargalna azon, hogy a téma an sich minél érdekesebb legyen. Hát mondja, lehet szakmuzsikus fülének egyáltalán meglepés és érdekes valamilyen téma? Nem.

A házi muzsika arra szoktatja az embert, hogy a hogyan kutassa a muzsikában. A hangversenyterem közönsége azonban türelmetlen ehhez és zongorázni-tanulás nélkül akar hozzájutni a művészethez. S jön Wagner, mondván: úgy legyen. De nem soká lesz. A muzsikában egy reneszánsz fog következni, erre megesküszöm, ha akarja.

- Igaz, igaz.

- Igaz hát, de azért maga mégis operát fog írni. Jó éjt.

- Várjon csak, de attól félek ezek után, hogy a legközelebbi Tristan előadáson újra találkozni fogunk.

- És akkor letöri a derekamat? - Ne tegye öregem, ne tegye. Jóéjt.

Nyugat folyóirat - 1908/1.szám

Ajánló